

1. Держане регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів. –К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 112с.

2. *Базилевич А.* Державне управління охороною здоров'я на сучасному етапі // Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні: Матеріали щорічної науково-практичної конференції (20 січня 2006р.). – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2006. – Ч.1. – с.301-3005.

3. *Собуцький С.* У 2050 році чисельність населення України може знизитись до 34,8 мільйона осіб. Прогноз українських демографів // <http://dialogs.org.ua/ru/material/full/5/4446>

4. ООН: В Україні и России стремительно сокращается население // http://www.vecherniy.kharkov.ua/index_print.php?Division=society&id=195

5. Результати перепису населення України 2001 року // <http://ukrcensus.gov.ua/results/general/permanent/>

6. Населення України // <http://demograph.iatp.org.ua/ustat1.htm>

7. *Качинський А.Б.* Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення // <http://redhat9.niss.gov.ua/book/Kachin/2-5.htm>

8. Концепція демографічного розвитку на 2005-2015 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2004 р. № 724-р // www.rada.gov.ua

9. Всеукраїнське об'єднання організацій роботодавців галузі охорони здоров'я Української Федерації громадських організацій сприяння охороні здоров'я громадянського суспільства

<http://www.ufoz.ukrmed.info/articles.php?lng=ua&pg=116&st=3>

10. *Мартин Г.-П., Шуманн Х.* Западня глобалізації: атака на процвітання и демократію / Пер. с нем. – М.: Издательский дом «Альпина», 2001. – С.52-53.

An approach to computer model construction for prognosis of demographic situation is described. The results of usage of the model for prognosis of sex-age ratio structure of population are presented. Some social and economic problems, connected with demographic development in Ukraine are determined.

Ольшевська І.П.

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ І НОВА РОЛЬ МІГРАНТІВ

У статті визначаються особливості та основні риси сучасних міграційних процесів. В ній аналізується сутність та тенденції розвитку транснаціоналізму бізнесу і нова роль мігрантів. Також досліджується вплив грошових переказів мігрантів на економіку країн.

Ключові слова: міграція, ринок праці, транснаціоналізм мігрантів, транснаціональні зв'язки, грошові перекази.

І.Вступ. Трудова міграція почала відігравати зростаючу роль у другій половині ХХ ст., на відміну від періоду індустріалізації, коли переважали постійні переміщення, переважно, до традиційних країн-реципієнтів (США, Канада, Нова Зеландія). Інтернаціоналізація економік, з одного боку, та нерівномірність економічного розвитку країн, з іншого, привели до того, що міграція праці набула безпрецедентного соціально-економічного і політичного значення у сучасному світі, трансформувавшись тим самим у глобальний феномен. В результаті інтенсивної розбудови світового ринку праці країни, які ще не досягли високого рівня економічного і технологічного розвитку, отримують можливість активної участі у міжнародному

поділі праці в основному за рахунок експорту робочої сили, що закономірно має своїми наслідками формування транснаціональних міграційних потоків. Так, за даними Глобальної комісії з міжнародної міграції, яка функціонує при ООН, у 2005 році у світі налічувалось близько 200 млн. міжнародних мігрантів, враховуючи лише тих, які жили за межами свої батьківщини більше року. Для порівняння, ця кількість мігрантів еквівалентна чисельності усього населення такої країни, як Бразилія [1, 83]. У таких умовах, на нашу думку, є очевидним, що в майбутньому дія факторів, які впливають на міжнародну міграцію, буде посилюватись, враховуючи відмінності у демографічній ситуації та розподілі доходів (поглибленні макроекономічної нерівності) між різними державами світу. Адже структура міграції і напрями руху міграційних потоків передусім визначаються різницею в доходах, а також політичними і демографічними чинниками.

Багато економістів, таких як М.Аніл, С.Вертовек, Л.Голдрінг, Р.Гоурічарн, П.Казініч, Дж.Моленкопф, М.Сміт, М.Уотерс, Т.Фойст, А.Портес, Л.Гарнізо, П.Ландольт, Дж.Солт, Дж.Кларк в своїх роботах досліджували транснаціоналізм мігрантів.

II. Постановка завдання. Цілями даної статті є дослідження сучасних тенденцій міграційних процесів з урахуванням посилення транснаціоналізму мігрантів. Методологічна база дослідження складає історико-логічний та системний підходи, метод економічного аналізу, наукової абстракції, індукції та дедукції тощо.

III. Результати. В умовах сучасних глобальних трансформацій поряд із диверсифікацією міжнародних ринків товарів, послуг і капіталу все більшого значення у контексті транснаціоналізації бізнесу набуває формування інтернаціональних ринків робочої сили із визначальною для них роллю мігрантів. Національні ринки праці все більше втрачають свою замкнутість, між ними виникають транснаціональні потоки та переміщення робочої сили, які, завдяки відкритості економіки Держав, набувають постійного та систематичного характеру. Трудова міграція між країнами все частіше розглядається як трансміграційний процес, оскільки сучасні міжнародні мігранти, тобто люди, які докинули межі країни свого народження (за визначенням Організації Об'єднаних Націй) розвивають та підтримують сімейні, соціальні, економічні, політичні та організаційні відносини незалежно від країни походження чи перебування. А їх власні інтереси, передусім економічні, характеризуються певною двоїстістю, яка полягає у необхідності забезпечення матеріальних і духовних потреб як у країні міграції, так і на батьківщині.

Транснаціональні зв'язки, які здійснюються міжнародною спільнотою мігрантів, у науковій літературі описуються як «п'ять Т»: трансферти (грошові перекази та пожертвування), торгівля, транспорт, телекомунікації, туризм. До форм прояву транснаціоналізму також відносяться: участь мігрантів у політиці країн походження, підприємництво, передача знань тощо [2, 50]. У доповіді Міжнародного інституту дослідження миру (PRIO) «Перекази мігрантів та кооперація у розвитку» (м. Осло, 2005 р.) подається таке узагальнене визначення категорії транснаціоналізму: «транснаціоналізм – це процес, за посередництвом якого мігранти зосереджують та підтримують соціальні зв'язки і відносини, що поєднують їх разом у країнах походження та перебування» [3, 80].

У доповіді фахівців та експертів Фонду населення ООН (UNFPA) «Міжнародна міграція та цілі розвитку на тисячоліття» (2005 р.) акцентується увага на таких характеристиках сучасної моделі глобальної міграції. По-перше, спостерігається швидке зростання кількості мігрантів у високорозвинених державах світу відносно таких, які розвиваються. По-друге, висока концентрація чисельності мігрантів притаманна невеликій кількості країн (три чверті мігрантів зі всього світу знаходяться у 28-ми країнах, а кожен п'ятий перебуває у США). По-третє, близько трьох відсотків населення світу офіційно вважаються міжнародними мігрантами (із них більша частина припадає на країни, які розвиваються). По-четверте, існує стійка тенденція до збільшення чисельності мігрантів-жінок, частка яких у загальній кількості складає близько 49%. По-п'яте, усі держави світу перебувають під впливом міжнародної міграції і більшість з них можуть бути класифіковані як країни «походження, транзиту і призначення» [4, 3]. Отже, міжнародна міграція представляє собою інтегральний аспект глобального процесу економічних, соціальних і технологічних зрушень, віддзеркалюючи тим самим можливість та перспективи майбутнього розвитку світової економіки.

З метою виявлення об'єктивних і довготривалих тенденцій в еволюції розглянемо чисельність та питому вагу (відносно населення) міжнародних мігрантів в основних країнах їх перебування за період 1910-2000 рр. (табл. 1).

Наведені статистичні дані щодо чисельності міжнародних мігрантів в основних країнах їх перебування, таких як Австралія, Канада, Нова Зеландія, США (традиційні країни міжнародної міграції), Аргентина і державах Західної Європи дозволяють зробити висновок, що після відносно стабільного періоду міжнародної міграції, який охоплює 1910-1960-ті рр., починаючи із 1970-х рр., інтенсивність міграційних потоків у світі значно посилилась. Про це, зокрема, свідчать показники кількості та питомої ваги мігрантів відносно населення станом на 2000 р. та у порівнянні із 1960 р.

В процесі міжнародної міграції трудових ресурсів за кордон переміщується особливий товар – робоча сила. Його принципова

Чисельність міжнародних мігрантів в основних країнах їх перебування

Країни (групи країн)	1910 рік			1930 рік			1960 рік			2000 рік		
	Населенн млн. чол	Мігранти млн. чол	% мігрант до населен	Населенн млн. чол	Мігранти млн. чол	% мігрант до населен	Населенн млн. чол	Мігранти млн. чол	% мігрант до населен	Населенн млн. чол	Мігранти млн. чол	% мігрант до населен
Австралія	4,46	0,79	17,7	6,63	0,36	5,4	1,28	1,70	16,6	19,15	4,71	24,6
Канада	7,21	1,59	22,0	10,38	2,31	22,2	1,91	2,77	15,4	30,77	5,83	18,9
Нова Зеландія	1,01	0,31	30,3	1,53	0,77	5,0	2,37	0,33	14,1	3,78	0,85	22,5
США	91,97	13,52	14,7	121,78	14,20	11,6	18,16	9,74	5,2	285,00	34,99	12,2
Аргентина	7,89	2,36	29,9	10,92	2,83	25,9	20,62	2,62	12,7	37,07	1,42	3,8
Західна Європа	143,1	3,35	2,30	150,8	4,23	2,7	15,90	7,00	4,6	183,50	18,84	10,3

Джерело: [5, 105].

– включаючи лише Бельгію, Францію, Німеччину, Італію, Люксембург, Швейцарію.

відмінність від інших товарів полягає в тому, що він сам виступає фактором виробництва інших товарів. Країни, які експортують робочу силу, як правило, отримують своєрідну оплату за такий експорт у вигляді грошових переказів як «частини заробітку робітників-міжнародних мігрантів, який ті надсилають із країни перебування до країни походження» [6, 3]. Так, свого часу, зокрема протягом періоду 1950-1960 рр., як впливає із досліджень К.Мелліна, грошові перекази мігрантів відіграли важливу роль в економічному становленні таких країн, як Греція, Португалія, Іспанія та Югославія [7]. Протягом останнього десятиріччя, за даними Світового банку, обсяги грошових переказів міжнародних мігрантів збільшились майже удвічі і станом на 2005 р. склали величину, еквівалентну 167 млрд. дол. [8, 160].

В цілому в умовах надлишкової пропозиції праці у багатьох державах світу експорт робочої сили сприяє зниженню рівня безробіття, поліпшенню їхнього платіжного балансу за рахунок надходження грошових коштів із-за кордону. Вважається також, що фактичні обсяги коштів, які переказуються, в тому числі по неофіційних каналах, є набагато більшими, ніж декларується.

Згідно з даними Міжнародної Організації Міграції [25, 12], у 2003 р. загальний обсяг грошових переказів мігрантів у країни, які розвиваються, склав 142,1 млрд. дол. (у той час, як у 1980 р. їх сума була рівною 18,4 млрд. дол.). Середньорічний індекс зростання грошових переказів, якщо порівнювати періоди 1975-1979 рр. та 1998-2003 рр., склав більше 12 одиниць. У свою чергу, у 2004 р. величина переказів у країни, які розвиваються, порівняно із 2001 р., збільшилась на 66%, а у 2005 р., за попередніми оцінками Світового банку, - на 73%. У структурі найбільша питома вага фінансових операцій, пов'язаних із перерахуванням грошових коштів до країн-експортерів робочої сили, припадає на держави із доходом, меншим за середній (згідно із класифікацією Світового банку) і склав 52,7%. За цією групою країн слідують держави із низьким доходом (27,0%) і держави з доходом, вищим за середній (20,3%). Розглядаючи розподіл грошових переказів у контексті регіонів, слід зазначити, що найвища їх частка характерна для держав Східної Азії та Океанії і Латинської Америки та Карибів (разом близько 51%).

Якщо оцінювати співвідношення грошових переказів мігрантів до країн, які розви-

ваються і промислових держав світу, то отримуємо такі показники: 1990 р. – 0,83, 1995 р. – 1,32, 2000 р. – 1,87, 2005 р. – 2,55. Таким чином, спостерігається тенденція до нарощення інтенсивності фінансових операцій, пов'язаних із переказом грошових коштів, саме до країн, які розвиваються (не дивлячись на одночасне зростання вихідних грошових переказів із цих держав). Така тенденція, за оцінками багатьох фахівців, буде збережена і в майбутньому. І важливу роль при цьому, як стверджують американські економісти А.Малдонадо та А.Робелдо, відіграватиме приватний фінансовий сектор економіки високорозвинених держав, стимулюючи відповідні грошові трансфери мігрантів. Так, згідно із розрахунками вчених, лише у 2001 р. банки та різноманітні трансферні агентства, як оплату за переказ грошових коштів, отримали 12 млрд. дол.

[9, 25]. За іншими даними, відома міжнародна система грошових переказів Western Union сама переміщує щорічно більше 35 млрд. дол., заробляючи при цьому близько 4 млрд. дол. [10].

Грошові перекази мігрантів представляють собою найважливіше джерело фінансових ресурсів країн, які розвиваються, після прямих іноземних інвестицій, хоча фактично у багатьох з них кошти, які переказуються, перевищують обсяги ПП, валютні надходження від експорту товарів і послуг та розміри зовнішньої фінансової допомоги. Незважаючи на той факт, що основними реципієнтами грошових переказів є великі держави, менші країни отримують більшу їх величину відносно національного обсягу ВВП.

Так, найбільші суми переказів станом на 2004 р. надходили до таких держав, як Індія, Китай, Мексика, Філіппіни, Марокко, Пакистан, Єгипет. Багато країн, які розвиваються, використовують майбутні потоки переказів в якості забезпечення, або гарантії, при отриманні позикових коштів на міжнародному ринку капіталу. Таким чином, грошові перекази міжнародних мігрантів є важливим та стабільним джерелом зовнішнього фінансування країн, які розвиваються. Серед високорозвинених держав світу найбільші обсяги грошових переказів мігрантів характерні для Франції, Іспанії, Бельгії, Німеччини, Великобританії, що має місце унаслідок відкритості ринків робочої сили цих країн та

вільного доступу на них міжнародних мігрантів.

Якщо оцінювати найбільші країни-світові реципієнти грошових переказів мігрантів відносно їхнього ВВП, то найбільша частка цих коштів припадає на такі малі країни, як Тонго, Молдова, Лесото, Гаїті. В цілому, переказ грошових коштів є важливим різновидом транснаціональної практики міжнародних мігрантів, вигоду від якої отримують усі держави світу незалежно від ступеня їх соціально-економічного розвитку.

Позитивна роль грошових переказів мігрантів підтверджується і в існуючих наукових працях за такими ключовими функціями, які вони (перекази) виконують. По-перше, грошові перекази здатні чинити вагомий антициклічний вплив на ділову активність у країнах, так як не прив'язані до динаміки інвестицій. Так, на прикладі таких держав, як Греція, колишня Югославія і Туреччина доведено, що коливання ділової активності чи рівня заробітної плати у країні перебування статистично більшою мірою пояснюються зміною кількості робітників-мігрантів і обсягів надісланих ними переказів та іншими демографічними факторами, ніж коливаннями норми заощаджень чи норми прибутку. Крім того, грошові перекази виконують функцію соціального страхування домашніх господарств у випадку неочікуваних зовнішніх шоків. В іншому дослідженні, яке було проведено фахівцями Міжнародного валютного фонду П.Гільяно та М.Різ-Аранз і охоплює більше 70 держав, які розвиваються, з аналізом відповідних статистичних даних за період 1975-2002 рр., доводиться, що грошовим переказам мігрантів властива більша проциклічність у випадку меншого ступеня фінансового розвитку країни [11; 12; 13, 30].

По-друге, грошові перекази є важливим чинником скорочення рівня бідності населення. Так, із емпіричних досліджень Дж. Пейджа та Р.Адамса, які охоплюють 74 країни світу, які розвиваються (із низьким та середнім рівнем доходу), слідує, що в середньому десятивідсоткове збільшення кількості міжнародних мігрантів відносно населення держави приводить до скорочення рівня бідності на 1,9%. Подібним чином, десятивідсоткове зростання частки грошових переказів по відношенню до ВВП своїми на-

слідками матиме зменшення бідності на 1,6% (або кількості людей, які живуть менше, як за один долар в день) [8]. Таким чином, міграція представляє собою досить дієвий ендогенний механізм боротьби із бідністю, який не потребує прикладання особливих зусиль із боку держави.

По-третє, грошові перекази, сприяючи нарощенню національного рівня споживання, часто відіграють роль стимулятора економіки держав, мультиплікативно генеруючи збільшення сукупного виробництва. У більшості Центральноамериканських країн свого часу завдяки грошовим переказам міжнародних мігрантів рівень доходу на душу населення збільшувався від 7 до 14%. За оцінками багатьох спеціалістів, мігранти, повертаючись на свою батьківщину, привозять із собою заощаджень на таку саму суму, яку вони вже переказали до країни. Так, як було досліджено С.Дастменом та О.Кірчхампом, заощадження мігрантів, які повертаються на свою батьківщину, є важливим фінансовим джерелом для заснування ними невеликих підприємств. Вчені виявили, що 50% із певної вибірки турецьких емігрантів, які поверталися з Німеччини, упродовж чотирьох років із моменту повернення заснували малі підприємства на кошти, які були зароблені за кордоном [14, 15].

В результаті формування стійких міграційних потоків на ринках міжнародних мігрантів формуються так звані транснаціональні міграційні мережі, які сприяють зниженню витрат та ризику, пов'язаних з міграцією, та підтримують міграційний потік. Так, для африканських мігрантів вже стало традицією фінансувати кошти в економічних розв'язках країн їхнього походження. Одна із таких мереж – Réseau des Associations de Developpement de la Valee du Fleuve Senegal, яка об'єднує мігрантів з Сенегалу, Малі та Мавританії та офіційно зареєстрована у Франції, займається фінансуванням у себе на батьківщині проектів будівництва мечетей, шкіл, оздоровчих центрів та гідротехнічних споруд. За подібним принципом функціонує інша мережа мігрантів – Gidimaha Jikke Association – організація іммігрантів з малійського регіону Кай (Кае) із теперішнім місцем проживання у Seine-Saint-Denis (Франція). Члени цієї мережі займаються поліпшенням інфраструктури, зокрема будівництвом транспортних доріг.

Світовий досвід показує, якщо держава, яка традиційно відносилась до країн-донорів міжнародних мігрантів, активно долучається до глобалізаційних процесів – наприклад, через активне інвестування міжнародного капіталу, створення на її території великих транснаціональних корпорацій, офшорних зон і т.д. – то ця країна починає притягувати до себе трудові ресурси сусідніх держав і таким чином перетворюється у реципієнта мігрантів. Так трапилося у багатьох державах, економіка яких почала інтенсивно розвиватися у 1980-1990-х рр. або завдяки вкладенням транснаціонального капіталу у промисловість та сільське господарство (країни Південної Європи), або видобутку нафтових ресурсів (Кувейт та інші нафтовидобувні країни Близького Сходу), або розбудові високотехнологічних секторів (Південна Корея, Малайзія, Сінгапур, Тайвань).

Розрахунки також показують, що валютна ефективність експорту робочої сили принаймні у п'ятеро перевищує валютну ефективність товарного експорту. Виходячи з цього, багато країн, таких як Єгипет, Пакистан, Індія та ін. створили у себе експортну спеціалізацію по трудових послугах, яка є стабільним джерелом валютних надходжень держави. Самі ж мігранти стали новим ринком, який стимулює експорт із рідних країн і діловою спільнотою, що імпортує необхідні товари на батьківщину. Так, за оцінками Д.Голда 10%-не зростання кількості іммігрантів, наприклад, у США, збільшує експорт у країни походження на 4,7%, а імпорт – на 8,3% [16, 308]. Такі дослідники, як Д.Вагнер, К.Хед і Дж. Райс у своїй роботі «Імміграція і торгівля Канади» (2002 р.) розраховували, що в середньому кожен новий іммігрант до Канади збільшує експорт своєї країни на 312 дол., а імпорт – на 944 дол. [17, 511]. Національні страви, напої, музика стають предметами споживання багатьох іммігрантських спільнот, особливо таких, які проживають в етнічних анклавах, стимулюючи тим самим попит на товари і послуги, які пропонуються країною походження.

Більше того, багато високорозвинених держав світу для підтримання існуючого рівня виробництва змушені використовувати іноземну робочу силу. Так, великі сучасні транснаціональні корпорації Німеччини, які зайняті у галузі автомобілебудування, вико-

ристовують на своїх конвеєрах до 80% турецьких робітників. У будівництві та готельному господарстві Швейцарії майже 100% персоналу – іноземці (із Італії, колишньої Югославії та інших країн), а у більшості як швейцарських, так і нью-йоркських клінік молодший медичний персонал – із Південно-Східної Азії [18, 105]. Крім того, питома вага іноземців у складі робочої сили багатьох високорозвинених країн досить значна і має тенденцію до зростання. Також існує ціла низка формальних механізмів, через які бізнес-діаспора сприяє міжнародній торгівлі та інвестиціям. До них можна віднести: по-перше, ділові мережі діаспор, такі як Південноафриканська діаспорна мережа (SADN), Ліванська ділова мережа (LBN), Індійська професійна асоціація силіконової долини (SIPA); по-друге, торговельні палати, орієнтовані на діаспори, такі як Федерація індійських торгово-промислових палат (FICCI), Карибська американська торгово-промислова палата (CACCI); по-третє, урядові агентства сприяння інвестиціям діаспор – Індійський інвестиційний центр (ПІС), Вірменське агентство розвитку (АДА).

Україна стала учасником міжнародного ринку мігрантів лише на початку 1990-х рр. До цього часу, в період існування командно-адміністративної економіки, населення СРСР приймало мінімальну участь у процесах міжнародної трудової міграції. Виїзд до зарубіжних країн та в'їзд із-за кордону були строго регламентовані державою. Радянські спеціалісти, як відомо, виїжджали на роботу за кордон по трудових контрактах і, в основному, до країн «третього світу», які декларували прагнення розвиватися соціалістичним шляхом, а організація процесів міжнародної міграції здійснювалась виключно відповідними державними органами. В період перебудови економіки нашої держави, із розвалом СРСР та переходом на ринкові засади господарювання процеси міжнародної трудової міграції значною мірою інтенсифікувалися. Тому на сучасному етапі економічного розвитку Україна є як країною-донором, так і реципієнтом міжнародних мігрантів.

Характерною рисою участі України у процесах міжнародної трудової міграції є, здебільшого, пасивна роль держави в регулюванні цих процесів. Як наслідок цього, ве-

лика кількість українців за кордоном та іноземних робітників у нашій державі перебувають на нелегальних засадах. Так, в Україні не створені ефективні механізми використання переваг від міжнародної міграції робочої сили, що унеможливило отримання економічного ефекту у вигляді надходження легальних валютних коштів в національну економіку як від фірм-посередників, так і грошових переказів самих мігрантів на батьківщину.

IV. Висновки. Можливо зробити наступні висновки, що в умовах перманентного нарощення міжнародних міграційних потоків, як очевидного аспекту процесу глобалізації світової економіки, зростаюча кількість мігрантів, які залишають свою батьківщину у пошуках кращого місця роботи і задоволення своїх матеріальних потреб, є важливим чинником ендогенного механізму забезпечення стійкого економічного розвитку країн. У такому випадку високорозвинені держави-реципієнти іноземної робочої сили за чітко наявної тенденції до старіння свого населення отримують можливість поповнення власних трудових ресурсів, а країни-донори, які розвиваються, - за рахунок грошових переказів стимулювати національний рівень споживання та інвестицій. Процеси формування та розвитку діаспори за кордоном та можливість підтримувати ефективні зв'язки між спільнотами мігрантів здатні активно сприяти міжнародному обміну знаннями, за допомогою інвестицій мігрантів зумовлювати розвиток підприємств малого та середнього бізнесу і збільшувати обсяги грошових переказів, міжнародної торгівлі, прямих зарубіжних інвестицій.

1. Report of the Global Commission on International Migration 2005 (October): Migration in an interconnected world: new directions for action. – Washington: Global Commission on International Migration, 2005. – 88 p.

2. Глуценко Г. Транснаціоналізм мігрантов и перспективи глобального розвитку // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – №12. – С. 50-57.

3. PRIO Report 2005 (I): Migrant remittances and development cooperation. – Oslo: International Peace Research Institute, 2005. – 89 p.

4. International migration and the millennium development goals / Selected Papers of the UNFPA Expert Group Meeting. – Marrakech (Morocco): United Nations Population Fund, 2005 (11-12 May). – 251 p.

5. World Economic and Social Survey 2004: International Migration. – New York: United Nations, 2004. – 240 p.

6. *Shivani Puri, Tineke Ritzema*. Migrant Worker Remittances, Micro-finance and the Informal Economy: Prospects and Issues // International Labour Organization, Working Paper №21. – 2001. – 36 p.

7. *Melvin Kevin*. Worker Remittances as a Development Tool: Opportunities for the Philippines // Asian Development Bank. – 2003.

8. [http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0..contentMDK:](http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0..contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607.00.html)

[20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607.00.html](http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0..contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607.00.html)

9. *Maldonado A., Robeldo A.* Sending money back Home // The McKinsey Quarterly. – 2002. – No. 4. – Pp. 24-26.

10. The Wall Street Journal. – 2005. – No. 29. – November. – P. C4.

11. *Kapur Devesh*. Remittances: The New Development Mantra? / Paper prepared for the G-24 Technical Group Meeting. – 2003. – August (25). – Pp. 14-15.

12. *Swamy Gurushi*. International Migrant Workers' Remittances – Issues and Prospects // World Bank Staff Working Paper No. 481. – 1981. – August – 36 p.

13. *Giuliano Paola, Ruiz-Arranz Marta*. Remittances, Financial Development, and Growth // IMF Working Paper 05/234. – 2005. – December. – 37 p.

14. *Koc I., Onan I.* The impact of remittances of international migrants on the standard of living of the left-behind families in Turkey / Cited in DESA. – Op. cit. – 2004.

15. *Dustmann C., Kirchcamp O.* The Optimal Migration Duration and Activity Choice after Re-Migration // IZA (Bonn: Institute for the Study of Labor) Discussion Paper 266. – 2001. – 47 p.

16. *Gould D.* Immigrant Links to the Home Country: Empirical Implications for U.S. Bilateral Trade Flows // Review of Economics Statistics. – 1994. – V. 76. – № 2. – Pp. 302-316.

17. *Wagner Don, Head Keith, Ries John*. Immigration and the Trade of Provinces // Scottish Journal of Political Economy. – 2002. – No. 49. – Pp. 507-25.

18. *Galbraight J.K.* The Nature of Mass Poverty. – L: N.Y., 1993.

In the article the main characteristics and features of the migration process are determined. It analyses essence and core tendencies of development of business transnationalization and new role of migrants. Also the influence of money transfers of migrants on the national economy is considered.

Коваль Л.А.

ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ ЖІНОЧОЇ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЕНДЕРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СЕГРЕГАЦІЇ

В статті проаналізовано фактори впливу на процеси професійної адаптації жіночої молоді в умовах ринку праці, пропонуються шляхи та заходи впровадження державної політики в сфері зайнятості та оплати праці, спрямовані на розширення вибору професій жінок, усунення будь-яких проявів професійної сегрегації.

Ключові слова: конкурентноздатність на ринку праці, економічна дискримінація, професійна сегрегація, адаптація до соціально – економічних змін, зайнятість, безробіття, нелегальна праця за кордоном, гендерний паритет на ринку праці.

I. Вступ. Конкуренція на ринку праці змушує професійні можливості жінок, особливо молоді, вона зумовлена нерівними позиціями чоловіків та жінок щодо можливостей доступу до праці. О.А. Грішнова зазначає, що „...Поняття конкурентоспроможності громадян на ринку праці розглядається як сукупність характеристик, які визначають порівняльні позиції конкретного працівника

на цьому ринку і дозволяють йому претендувати на здобуття певних вакансій...” [4; 254]. Проте, молоді жінки з високим професійно – освітнім рівнем не завжди отримують належну роботу, а змушені погоджуватися на роботу менше оплачувану, менше престижну, нижчої кваліфікації, без кар'єрного росту. Українські жінки є досить активними у професійній діяльності. Жінки України традиційно вважаються одними із освічених у Європі. Гендерна рівність прав у доступі до освіти дозволяє отримати її жінкам у навчальних закладах усіх категорій та рівнів, за різними спеціальностями.

Рівень зайнятості жінок у 2004 році склав 52,5 %, що вважається високим за європейськими нормами, хоча спостерігається динаміка погіршення як якісних, так і кількісних характеристик їх зайнятості. Також вважається, що українська жінка легше адаптується до складних економічних та ринкових змін, що є наслідком більш ранньої соціалізації жінок порівняно з чоловіками, хоча існує ряд причин, що заважають особливо жіночій молоді пристосуватися до вимог і умов, що диктує ринок праці [6;33].